

PAPER DETAILS

TITLE: SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATINA İLİSKİN GÖRÜSLERİ

AUTHORS: Seyma Büyükkavas KURAN,Zehra Nur ERSÖZLÜ

PAGES: 1-17

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/146292>

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN

Ondokuzmayıs Üniversitesi, SMYO
bkavasseyma@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Zehra Nur ERSÖZLÜ

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
nurersozlu@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim birinci kademedeki öğretmenlerin çocuk edebiyatına duydukları ilginin ve bu edebiyattan yararlanma durumlarının belirlenmesidir. Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel, duyuşsal, kişilik ve toplumsal gelişimini destekleyen bir yandan da sanat eğitimi sürecini başlatıp devam ettiren bir daldır. Öğretmenin bu dala olan ilgisi çocukların çocuk edebiyatı ürünleriyle karşılaşma durumunu olumlu yönde etkileyecektir.

Araştırmanın evreni Tokat il merkezinde bulunan ilköğretim okullarıdır. Örneklemi ise bu evrenden ulaşılabilen okullar olacaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri” anketi kullanılmıştır. Anketin Cronbach- Alpha katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Verilerin yorumlanmasında frekans, yüzde, aritmetik ortalama teknikleri kullanılarak ortalamalara göre yorum yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin çocuk edebiyatının gereğine ve önemine inandıkları ve bu bağlamdaki sorulara “Katılıyorum” düzeyinde cevaplar verdikleri, çocuk edebiyatı uygulamalarına ilişkin idealde olması gerekenleri bildikleri halde yeni yazar ve eserleri takip etmedikleri, uygulamada çocuğa yönelik farklı eserlere yer vermedikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, İlköğretim Öğretmenleri, Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Kullanma

VIEWS OF PRIMARY SCHOOL’S TEACHERS ON CHILDREN LITERATURE

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the levels and interests of primary school’s teachers to children literature and the teacher’s situation of using this literature. Children literature is a field of literature which on the one hand support the cognitive, emotional, personality and social developments of children on the other hand starting and continuing process of art education. The level of interest of teachers to this field may result in the interest of and the use of these products by the children.

The population of this research was primary schools in Tokat province. The sample of this research was comprised of that was reachable. A questionnaire of “Views of teachers about the children literature” developed by the researchers was used to collect the data. The Cronbach-Alpha coefficient of the questionnaire was .79. The data were interpreted using the frekans, percentage and arithmetic means.

These data showed that although teachers believe in the necessity and importance of children literature and answered the questions as “I participate ” and they know what should be done in practice ideally, they do not follow the new writers and products of children literature and they do not use different this products in practice.

Key Words: Children Literature, Primary School’s Teacher, The Situations Of Using The Products Of Children Literature.

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, çocuk ve edebiyat gibi tek bir cümleyle tanımlanması zor iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve hemen ilk anda, çocuklar için üretilmiş eserleri akla getiren bir kavramdır. Kapsamlı bir tanımla çocuk edebiyatı, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2003).

Çocuklara yönelik yayınlar, Tanzimat’tan sonra giderek artmış, Cumhuriyet’in ilanından sonra ise bu artış devam etmiştir. Ancak Tanzimat ve Cumhuriyet dönemleri arasında çocuk edebiyatına verilen önem değişmiştir. Cumhuriyet’ten önce sadece çocuklar için yayın yapmanın önemi üzerinde yoğunlaşmış, Cumhuriyet’ten sonra ise “çocuk edebiyatı” kavramı üzerinde durulmaya, akademik anlamda çocuk edebiyatının eğitim boyutu üzerinde araştırmalar yapılmaya ve bu bağlamda birtakım teorik ve akademik kitaplar yazılmaya başlanmıştır (Çıkla, 2005).

Çocuk edebiyatı Türkiye’de Tanzimat’la beraber genel edebiyattan ayrı bir dal olarak gelişmeye başlar, çeviriyle başlayan serüven, çocuğu eğitecek bir nesne olarak algılayan tutumla devam eder, doksanlı yıllardan itibaren de çocuğu özne almaya doğru gelişen bir yol benimsenir. Çocuk edebiyatı denilince onun yetişkin edebiyatından farkları, böyle ayrı bir edebiyat kolu olup olmadığı gibi tartışmalar gündeme gelmiş ve bu tartışmalar zaman içerisinde psikoloji biliminin, teknolojinin gelişmesi, ailenin çocuklarına verdiği değer ve eğitime verilen önemin artması sebebiyle çocuk edebiyatının lehine sonuçlanmıştır. Artık çocuk edebiyatı gibi bir dalın varlığı ve gereği, çocuklar için yazmanın yetişkinler için yazmaktan daha zor olduğu çoğunluk tarafından kabul edilmekte, üniversitelerin ilgili bölümlerinde aynı adla dersler okutulmakta, çocuk edebiyatına ilişkin kongreler, sempozyumlar, yarışmalar düzenlenmektedir.

Çocuk ve edebiyat ilişkisi nasıl kurulur? Edebiyat çocuğun dünyasında öncelikle eğlendirme, oyalama ve rahatlatma işlevi ile bir yer edinir. Anneden ve diğer büyüklerden duyulan ninniler, ezgiler çocuğun tanıştığı ilk edebi ürünlerdir. Çocuk eğer şanslı ise eline alıp evirip çevirdiği oyuncak kitaplar ve yine çevresindekilerden dinlediği oyun tekerlemeleri, masallar, kendisine okunan hikâyeler ve resimli kitaplarla

bu dünyada yolculuğuna devam eder. Okulla birlikte okuryazar olma süreci resmen başlayan çocuk, bu ürünlerle aracısız buluşma imkânına ulaşır. Bu andan itibaren ümit edilen odur ki çocuk, kitabın hayatın içinde önemli bir yere sahip, insana bambaşka dünyaların kapılarını açan bir unsur olduğunu fark etsin, onu yeme içme gibi vazgeçilmez bir ihtiyaç olarak kabul edip, okuma alışkanlığı kazanabilsin. Bu sebeple eğitim-öğretim programları her zaman bu alışkanlığı oluşturma, sürdürme ve çocuğu evrensel okuryazar düzeyine getirebilmeyi temel hedeflerinden biri olarak belirler. Yapısında buna ilişkin ders, uygulama ve etkinliklere geniş bir biçimde yer verir.

Çocuk ve edebiyat ilişkisi niçin kurulur? Bu soru “Edebiyat ne işe yarar?” gibi genel bir sorunun alt başlıklarından biridir. “Edebiyatın değişik insanlık durumlarını, serüvenlerini yansıtarak insan doğasını tanıtmak, bu yolla yaşantımızı zenginleştirip, güzelin tadına ve farkına varma gücünü geliştirme, insana yeryüzünde ne kadar insan varsa o kadar ayrı mizaç ve kişilik olduğunu canlı örneklerle gösterme, sadece kafaya değil daha çok kalbe hitap ederek insandan insana duyguları aktarma ve dolayısıyla insanlar arasında bir bağ ve birlik kurma, insanda bir takım özlemler, hayaller, tutku ve sevgiler uyandırma, bilinç düzeyini yükseltme, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirme, insanoğluna sevmeyi, acımayı, heyecanlanmayı öğretme, kişiyi sıgılıktan, bencillikten kurtarma” (Kavcar, 1999) gibi daha birçok kişisel ve toplumsal faydaları sayılabilir yetişkinlerin hayatında burada sayılan ve sayılamayan pek çok yarar sağlayan edebiyat, hayatın ve kişilik oluşumunun başlangıcında olan çocuklar için herhalde ve tam da bu noktada çok daha fazla öneme sahip olacaktır. Edebiyat, çocuğun öncelikle kendisini ve çevresini, içinde bulunduğu kültürü ve genel anlamda insanı ve hayatı, hayatın farklı hallerini tanımasını; anadilini ve anadilinin inceliklerini öğrenme, okuma alışkanlığı oluşturma, kelime hazinesini zenginleştirme bu sayede hem yazı hem de konuşmada kendini iyi ifade edebilmesini sağlar. Çocuğun anlama, kavrama, düşünme ve eleştirme yeteneğini geliştirirken ruhunu yüceltir, duygularını inceltir, yaratıcılığını artırır ve ona sanatçı hassasiyeti kazandırır. Öte yandan edebiyat, çocuğun eğlenme, oyun ihtiyacını karşılar; onun macera tutkusuna cevap verir. Başka ülkeleri, insanları ve kültürleri tanımasına yardımcı olur. Elbette bu faydalar daha da çeşitlendirilip detaylandırılabilir fakat burada öz bir biçimde sayılmaya çalışılan faydalara bakıldığında; insan olma, hayatı anlama ve kendini ifade etme noktasında çok önemli bir işleve sahip olan edebiyatın çocuğa mutlaka sunulması gereken bir dünya olduğu görülür. Çocuğun

hayatta başarılı, insan ilişkilerinde kendini ifade edebilen, karşısındakini de anlayacak hassasiyete sahip, olaylar ve fikirler üzerinde düşünebilen, yorum yapabilen, dünyada var olan çeşitliliğin ve güzelliğin farkında olan bireyler haline gelebilmesi için edebiyatla çocuk ilişkisi kurulmalıdır. Kitap aracılığıyla çocuklar, dünya hakkındaki bilgilerini geliştirdikleri gibi kendilerine ait duyarlılıklarını, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını ve iletişim becerilerini de geliştirirler (Demircan, 2006).

Okul öncesi dönemde çocuğun edebiyatla bağı anne, baba, kardeş gibi aile ve yakın çevreden kişiler kurarlar. Öncelikle aile içinde, bireyler kitap, gazete ya da dergi okuyorsa ve çocuk evin içinde bu nesneleri görüyorsa, çocuğa yaş seviyesine uygun resimli kitaplar sunuluyor, masal anlatılıyor ve onun da anlatmasına imkân oluşturuluyorsa çocuğun edebiyata ilgisi artacaktır. Aynı şekilde bu çocuk anaokulu ya da anasınıfına gitme ve burada çocuk ve edebiyat ilişkisinin öneminin farkında olan öğretmenlerle karşılaşma şansını yakalamışsa, çocuk ve edebiyat arasında ömür boyu sürecek güçlü bir bağ kurulduğundan söz etmek mümkündür. Bu bağ, ilköğretim döneminde ve özellikle sınıf öğretmeni tarafından beslenip kuvvetlendirilmeli, bir alışkanlığa dönüştürülerek iyice sağlamlaştırılmalıdır. Fakat çocuk, okul öncesi dönemde yukarıda hayali kurulan süreci yaşamamışsa, sınıf öğretmenine o ilk altı yıllık açığı kapatma, çocuk edebiyat ilişkisini kurma ve bu ilişkiyi vazgeçilmez bir alışkanlığa dönüştürme gibi ağır bir görev düşmektedir. Zaten öğretmenlerin, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun kitapları bilme ve takip etme, sınıf kitaplığı oluşturma, okunması gereken kitapları tanıtmak, velilerle işbirliğine girerek çocukların okuma alışkanlığı süreçlerini takip etme, çocuklara kütüphaneye gitme alışkanlığı kazandırma gibi önemli sorumlulukları vardır. Okuma alışkanlığının az olduğu ülkemizde, hem sınıf öğretmenlerinin hem de ebeveynlerin işi bu konuda daha da zorlaşmaktadır.

Okuma alışkanlığının çocukluk döneminde kazanılabilen bir alışkanlık olduğu ve çocukların bu dönemde en etkili kişinin öğretmen olduğu göz önünde bulundurulursa, öğretmenlerin çocukla edebiyat ilişkisinin kurulmasında ne derece önemli bir konuma sahip olduğu bir kez daha görülür. Ve bu sebeple öğretmenlerden çocuk edebiyatı konusunda son derece bilinçli, donanımlı olmaları beklenir.

Çocuk edebiyatı ürünlerini sınıfa getirirken birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bir kitap, “çocuk için” ise, hangi yaş grubuna hitap ettiği belli olmalı, içeriği de o yaş grubunun bilişsel algı düzeyine uygun olmalıdır (Öçalan,

2006). Bunun dışında, çocuk edebiyatı ürünleri kazandırılmak istenen özelliklere uygun olmalıdır. Çocuk edebiyatı yalnızca Türkçe dersi ve okuma saatleri için değil, sosyal bilgiler, fen bilgisi, matematik, resim, müzik gibi derslerin öğretiminde de öğretmene bir etkinlik materyali oluşturmada geniş imkânlar sunan bir daldır. Çocuk edebiyatı sayesinde öğrencilere bilgiler yalnızca tanım ya da sayı ile değil, onların duygularına hitap edilerek de sunulabilmektedir. Bu sebeplerle sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin ilgilerinin bir hayli yüksek olması, yeni yayınları takip etmesi ve çok sayıda çocuk edebiyatı eserini bilmesi bunlardan nasıl yararlanacağı üzerine çalışmış olması gerekir. Öğretmenin çocuk edebiyatına yönelik aldığı eğitim, bu alanla ilgili eserleri takip etme ve sınıfa getirme alışkanlığı ve çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerinde yararlanması, çocukların bu ürünlerle buluşmasında en etkili faktörlerdendir. Bu sebeple “öncelikle ana sınıfından başlamak üzere, öğretmenlerimizin çocuk edebiyatı konusundaki inançları ve yeterlilikleri ile öğretmenlerin okuma çalışmalarında çocuk edebiyatı eserlerinden ne ölçüde yaralandıkları tespit edilmeli” (Yalçın-Aytaş, 2003), elde edilen sonuçlara göre gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu araştırma işte bu ihtiyaç üzerine ortaya çıkmıştır. Araştırmanın temel problemini, ilköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin ilgi ve kullanma durumlarını nedir? Sorusu oluşturmaktadır.

Amaç

Çocuğun, bilişsel, duyuşsal, kişilik ve toplumsal gelişiminde, kelime hazinesinin zenginleşmesinde, düşünme yeteneğinin, hayal gücünün gelişmesinde, eleştirel bir bakış açısı kazanmasında; oyun, eğlence, estetik haz alma, sosyalleşme, hayatı öğrenme gibi ihtiyaçlarının karşılanmasında çok önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuğu tanıştırmak, öncelikle ailenin, daha sonra da öğretmenin görevidir.

Bu çalışma, ilköğretim birinci kademedeki sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin ilgi ve kullanma durumlarını belirlemeyi ve elde edilen sonuçlara göre çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın, modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde tasarlanmıştır. Hazırlanan anket, örneklem grubuna uygulanarak mevcut durum hakkında bir tarama yapılması hedeflenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Tokat il merkezinde bulunan 28 ilköğretim okulundaki sınıf öğretmenleri, örnekleme ise bu evrenden ulaşılabilen 22 okuldaki sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. 2006–2007 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında, okullarda uygulama yapabilmek için ilgili izinler alınmış, sonrasında araştırmacılar tarafından okullara gidilerek anketler örnekleme oluşturan birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri” anketi kullanılmıştır. Anketin hazırlanma aşamasında öncelikle ilgili kaynaklar taranarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddeler daha sonra iki eğitim bilimci, dört Türkçe öğretimi uzmanının ve iki sınıf öğretmenin görüşlerine sunulmuş, alınan geribildirimlere göre bazı maddeler elenmiştir. Bu aşamadan sonra ankete son şekli verilerek 29 maddeden oluşan anket uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Anket, beşli likert biçiminde hazırlanmış ve öğretmenlerin anketteki ifadelerle katılıp katılmama dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra ulaşılabilen okullara gidilerek, öğretmenlere anketin amacı anlatılmış ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Anketin güvenilirliği için Cronbach- Alpha katsayısı 0.79 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar yardımı ile kodlanarak SPSS for Windows (11.0) programında oluşturulan veri tabanına girilmiştir. Verilerin çözümlemesinde, frekans, yüzde ve aritmetik ortalama teknikleri kullanılmıştır. Anket formundaki ifadelerle ilişkin olarak deneklerin katılıp katılmadıklarıyla ilgili ortalamaların yorumlanmasında 1,00-1,79 “Hiç Katılmıyorum”, 1,80-2,59 “Katılmıyorum”, 2,60-3,39 “Kararsızım”, 3,40-4,19 “Katılıyorum”, 4,20-5,00

“Tamamen Katılıyorum” puan aralıkları kullanılmıştır. Olumsuz maddelerde derecelerin puanlanması tersten yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan ve sınıf öğretmenliği yapan öğretmenlerin 18’i (%10,9) 1 ile 5 yıl arası kıdeme, 11’i (%6,7) 6 ile 10 yıl arası kıdeme, 47’si (%28,5) 11 ile 20 yıl arası, 88’i (%53,3) 21 yıl ve daha yukarısı kıdeme sahiptirler. Öğretmenlerin 41’i bayan (24,8), 124’ü erkek (75,2) tir. Ayrıca öğretmenlerin 157’si evli (%95,2), 7’si (%4,2) bekârdır. Evli olanlardan hiç çocuğu olmayanlar 15 (%9,1) kişidir.

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımları

Mezun Olunan Okul	Sınıf Öğretmeni	
	n	%
Eğitim Fakültesi	39	23,6
Eğitim Enstitüsü	73	44,2
Eğitim Yüksekokulu	15	9,1
AÖF. Eğitim Ön lisans Programı	10	6,1
AÖF. İlk Öğretim Lisans tamamlama Programı	11	6,7
İktisadi ve İdari Bilimler Fak.	6	3,6
Ziraat Fakültesi	3	1,8
Fen Edebiyat Fakültesi	2	1,2
Toplam	159	96,4

Tablo 1’e göre, sınıf öğretmenliği yapan öğretmenlerin %23,6’sı Eğitim Fakültesi mezunudur. Eğitim fakültesi mezunlarının 6’sı sınıf öğretmenliği dışından bir bölümden, 33’ü ise sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Tablo 1 incelendiğinde çoğunluğun (%44,2) eğitim enstitülerinden mezun olduğu görülmektedir. Çalışma, merkez ilköğretim okullarında yapıldığı için eğitim enstitülerinden mezun olmuş, kıdem yılı yüksek öğretmenler üzerinde çalışılmıştır. Bu, çalışma açısından bir avantaj olarak görülmektedir. Çünkü bu öğretmenlerin çalışma yılı göz önüne alınarak daha fazla tecrübeye sahip oldukları düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, %91,1’nin çocuk sahibi olmasının hem kendi çocuklarının hem de

öğrencilerinin okuma gelişimlerini takip edebilmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre dağılımlarına bakıldığında 31'i (%18,8) birinci sınıf, 34'ü (%20,6) ikinci sınıf, 32'si (%19,4) üçüncü sınıf, 36'sı (%21,8) dördüncü sınıf ve 32'si (%19,4) beşinci sınıf okutmaktadırlar. Bu rakamlar sınıf dağılımlarının birbirine oldukça yakın olduklarını göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin çocuk edebiyatı ürünlerini nerelerden takip ettikleri ve bu ürünleri seçerken nelere dikkat ettikleri de tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Takip ve Seçim Dağılımları

Ürün Takip	f	%
Kitapçılar	107	64,8
İnternet	32	19,4
Yayınevleri	16	9,7
İnternet+Yayınevi	2	1,2
İnternet+Kitapçılar	5	3,0
Kitapçılar+İnternet+Yayınevi	1	0,6
Toplam	163	98,8
Ürün Seçim		
Yayınevlerine	3	1,8
Yazarına	5	3,0
İçeriğine	84	50,9
MEB Tavsiyesine	56	33,9
İçerik+MEB Tavsiyesi	14	8,5
Yazar+Yayınevi	1	0,6
Toplam	163	98,7

Tablo 2 incelendiğinde çocuk edebiyatı ürünlerini öğretmenlerin 107'sinin (%64,8) kitapçılardan, 32'sinin (19,4) internetten, 16'sının (9,7) yayınevlerinden, 2'sinin (%1,2) internet ve yayınevlerinden, 5'nin (%3) internet ve kitapçılardan, 1 kişinin ise her üçünden takip ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmı bu ürünleri kitapçılardan ve internetten takip etmektedirler. Ürünleri seçerken öğretmenler büyük çoğunlukla içeriğine daha sonrasında ise MEB tavsiyesine dikkat etmektedirler. Bu oldukça iyi bir göstergedir. Bu öğretmenlerin sadece dış görünüşüne

göre değil, öğrencilerine kazandırmak istedikleri özelliklere göre kitap seçtiklerini de ortaya koymaktadır.

Öğretmenlere ayrıca açık uçlu şu iki soru sorulmuştur:

1. “Beğendiğiniz çocuk edebiyatçıları kimlerdir? (Birkaç tane yazabilirsiniz),
2. “Çocuk edebiyatı ürünlerinden en son hangi eseri okudunuz?”

Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar tablo 3’te özetlenmiştir.

Tablo 3. Yazar ve Eser Adlarının Öğretmenlerce Bilinme Sıklıkları

Yazar Adı	f	%
Ömer Seyfettin	86	21,82
Kemalettin Tuğcu	53	13,46
Gülten Dayıoğlu	35	8,88
Muzaffer İzgü	13	3,29
La Fontaine	10	2,53
Gülçin Alpöge	8	2,03
Reşat Nuri Güntekin	8	2,03
Mustafa Ruhi Şirin	7	1,77
Jules Verne	7	1,77
Samed Behrengi	5	1,26
Diğer Farklı Yazar	133	33,76
Boş Bırakılanlar	29	7,40
Toplam	394	100
Eser Adı		
Kaşığı	13	9,21
Çocuk Kalbi	5	3,54
Yalnız Efe	4	2,83
Vatan Yahut Silistre	3	2,12
Ezop masalları	3	2,12
Diyet	3	2,12
Diğer Eser	78	55,31
Boş Bırakılanlar	32	22,75
Toplam	141	100

Yukarıdaki Tablo 3 incelendiğinde en çok bilinen yazarların, Ömer Seyfettin ve Kemalettin Tuğcu oldukları görülmektedir. Öğretmenler, bu iki yazarı sıklıkla yazmışlardır. Günümüz çocuk edebiyatçılarının bilinme sıklığı çok az görülmektedir. Öğretmenler birden fazla yazar ismi yazdıklarından dolayı bazı anketlerde sadece bir kez yazılan yazar isimlerine rastlanmış bunlar da diğer farklı yazar adı altında yazılma sıklığına göre verilmiştir. Bunun yanında 29 öğretmenin açık uçlu soruları boş bıraktığı gözlenmiştir. Eser adlarına bakıldığında en çok bilinen eser adı Kaşığı’dır. Tablo 3’te verilen eser adlarının dışında sadece bir kez tercih edilen eser adları diğer eser adı altında verilmiştir.

Ayrıca öğretmenlere, öğretmenlik eğitimi aldıkları okulda çocuk edebiyatı dersi alıp almadıkları sorulmuş, bu soruya öğretmenlerden 134'ü (%81,2) hayır, 31'i (%18,8) evet şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre ankete cevap veren öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çocuk edebiyatı konusunda temel ve standart bir eğitim almadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Çocuk Edebiyatına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Çocuk Edebiyatına İlişkin Öğretmen Görüşleri	$\bar{X}$	SS
1.	Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı özelliklerini biliyorum.	3.96	.83
2.	Çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerimde nasıl yararlanacağımı bilirim.	4.02	.74
3.	Ders yılı başında dönem içerisinde okutacağım çocuk edebiyatı ürünlerini tespit ederim.	3.74	.89
4.	Çocuk edebiyatı ürünlerini Türkçe dersinde kullanırım.	4.02	.79
5.	Çocuk edebiyatı ürünlerini Türkçe dersinin dışındaki diğer derslerde de kullanırım.	3.87	.88
6.	Sınıfımda bir sınıf kitaplığı oluşturmaya çalışırım.	4.6	.74
7.	Çocuk edebiyatı ürünlerini ben seçerim	3.75	.99
8.	Öğrencilerimin yaşlarına uygun okuma parçaları /çocuk edebiyatı ürünleri seçerim.	4.00	.85
9.	Öğrencilerimin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerini ben belirlerim.	3.16	1.22
10.	Öğrencilerimin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerinin seçimini kendilerine bırakırım.	3.56	1.13
11.	Öğrencilerimin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerinin seçimini ailelerine bırakırım.	3.20	1.21
12.	Öğrencilerime kitaptaki okuma parçalarının dışında farklı çocuk edebiyatı ürünlerinden örnek parçalar getiririm.	4.04	.78
13.	Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin bilişsel gelişimlerine uygun olup olmadığını kontrol ederim.	4.10	.74
14.	Öğrencilerime kazandırmak istediğim davranış ve değerlerle ilgili çocuk edebiyatı örnekleri biliyorum.	4.01	.65
15.	Öğrencilerime kazandırmak istediğim davranışlara/değerlere ilişkin çocuk edebiyatı örneklerini okuturum.	4.18	.65
16.	Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin dil gelişimini olumlu etkilediğini biliyorum.	4.37	.61
17.	Öğrencilerimin hangi konulara ilgi duyduklarını bilirim.	4.10	.64
18.	Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin ilgilerine uygun olmasına dikkat ederim.	4.16	.71
19.	Çocuk edebiyatı sahasında yeni çıkan ürünleri takip ederim.	3.85	.83
20.	MEB'in belirlediği 100 temel eseri beğeniyorum.	3.61	.97
21.	MEB'in belirlediği 100 temel eserden derslerimde yararlanırım.	3.76	.91

Tablo 4. Devam

	Çocuk Edebiyatına İlişkin Öğretmen Görüşleri	$\bar{X}$	SS
22.	MEB'in belirlediği 100 temel eseri seçerken yayınevinde belli bir tercihim vardır.	3.07	1.15
23.	MEB'in belirlediği 100 temel eseri satın alırken düşük fiyatta olanını tercih ederim.	3.24	1.27
24.	Öğrencilerime daha çok yabancı yazarlara ait çocuk edebiyatı ürünleri okuturum.	3.72	1.17
25.	Çocuk edebiyatı ürünlerini öğrencilerim için gerekli buluyorum.	4.15	.96
26.	Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin okuma alışkanlıklarını olumlu etkilediğini düşünüyorum.	4.54	3.19
27.	Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce imla, noktalama, v.b. konularında kontrol eder, yanlışlıkları düzeltirim.	3.58	1.04
28.	Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce içerik bakımından kontrol ederim.	4.00	.81
29.	Çocuk edebiyatı eğitim-öğretimde önemli bir yere sahiptir.	4.35	.73

Tablo 4 incelendiğinde, “Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı özelliklerini biliyorum.” görüşüne öğretmenlerin ($\bar{X}=3,96$) ortalamayla “Katılıyorum” dedikleri görülmektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı yönlerini bildiklerini ve çocuk edebiyatının kendine has özelliklerinin farkında olduklarını düşündürmektedir.

Öğretmenler, “Çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerimde nasıl yararlanacağımı bilirim.” görüşüne ($\bar{X}=4,02$) ortalamayla “Katılıyorum” demişlerdir. Bu sonuç öğretmenlerin çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerinde nasıl yararlanacakları konusunda bir bilinç ve güven içinde olduklarının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Öğretmenler, “Ders yılı başında, dönem içerisinde okutulacak çocuk edebiyatı ürünlerini tespit ederim.” görüşüne ($\bar{X}=3,74$) ortalamayla; “Çocuk edebiyatı ürünlerini Türkçe dersinde kullanırım.” görüşüne ($\bar{X}=4,02$) ortalamayla ve “Çocuk edebiyatı ürünlerini Türkçe dersinin dışındaki diğer derslerde de kullanırım.” görüşüne de ($\bar{X}=3,87$) ortalamayla “Katılıyorum” demişlerdir. Bu sonuç, öğretmenlerin ikinci maddede katılıyorum düzeyinde görüş bildirdikleri “Çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerimde nasıl yararlanacağımı bilirim.” maddesi ile örtüşmektedir.

“Sınıfımda bir sınıf kitaplığı oluşturmaya çalışırım.” görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=4,36$) ortalamayla “Tamamen katılıyorum” demişlerdir. Bu bulgu, öğretmenlerin

çok büyük bir kısmının sınıflarında bir kitaplık oluşturma çabası içerisinde olduklarını göstermektedir.

Öğretmenler “Çocuk edebiyatı ürünlerini ben seçerim.” görüşüne ($\bar{X}=3,75$) ortalamayla “Katılıyorum” düzeyinde ve “Öğrencilerimin yaşlarına uygun okuma parçaları/çocuk edebiyatı ürünleri seçerim.” görüşüne ($\bar{X}=4,00$) ortalamayla “Katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu iki bulgu birbirlerini desteklemektedir. Öğretmenlerin okulda okutacakları çocuk edebiyatı ürünlerini kendilerinin belirlemesi ile üçüncü maddede yer alan ders yılı başında dönem içerisinde okutacakları çocuk edebiyatı ürünlerini tespit ettiklerine dair bulgu örtüşmektedir.

Öğretmenler, ($\bar{X}=3,16$) ortalamayla “Kararsızım” düzeyinde öğrencilerinin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerini kendilerinin belirlediklerini; ($\bar{X}=3,56$) ortalamayla “Katılıyorum” düzeyinde öğrencilerinin okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerinin seçimini kendilerine bıraktıklarını; ($\bar{X}=3,20$) ortalamayla “Kararsızım” düzeyinde öğrencilerinin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerinin seçimini ailelerine bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, öğretmenlerin öğrencilerinin evde okuyacakları çocuk edebiyatı ürünlerinin seçimini daha çok öğrencilere bıraktıklarını göstermektedir. Öğretmenler, okulda okunacak çocuk edebiyatı ürünlerini kendileri belirlerken evde okunacaklara karşı aynı hassasiyeti göstermemektedirler. Bu durum tesadüflere ve kırtasiyecilerin kararlarına bırakılamayacak kadar önemli ve çocukların hayatında çok etkili olan çocuk edebiyatı ürünlerinin seçiminde bir boşluk oluşturacak, öğrencinin okulda ve evde farklı nitelikte ürünlerle karşılaşmasına sebep olacaktır.

Öğretmenler, “Öğrencilerime kitaptaki okuma parçalarının dışında farklı çocuk edebiyatı ürünlerinden örnek parçalar getiririm.” görüşü için ($\bar{X}=4,04$) ortalamaya “Katılıyorum” demişlerdir.

Öğretmenler “Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin bilişsel gelişimlerine uygun olup olmadığını kontrol ederim” görüşüne ($\bar{X}=4,10$) ortalamayla; “Öğrencilerime kazandırmak istediğim davranışlara/değerlere ilişkin çocuk edebiyatı örneklerini okuturum.” görüşüne ($\bar{X}=4,18$) ortalamayla; “Öğrencilerime kazandırmak istediğim davranış ve değerlerle ilgili çocuk edebiyatı örnekleri biliyorum.” görüşüne ($\bar{X}=4,01$) ortalamayla “Katılıyorum” düzeyinde; “Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin dil gelişimini olumlu etkilediğini biliyorum” görüşüne ($\bar{X}=4,37$)

ortalamayla “Tamamen Katılıyorum” düzeyinde katılmışlardır. Bu bulgular bağımsız değişkenlerde yer alan öğretmenlerin ürün seçerken ürünün daha çok içeriğine %50,9 oranında dikkat ederek seçtikleri ifadesiyle örtüşmektedir. Ayrıca öğretmenlerin, çocuk edebiyatı ürünlerinin, öğrencilerinin bilişsel ve dil gelişimlerinde ve değer kazanımlarında etkili olduğunu bildiklerini göstermektedirler.

Öğretmenler, “Öğrencilerimin hangi konulara ilgi duyduklarını bilirim.” görüşüne ($\bar{X}=4,10$) ve “Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin ilgilerine uygun olmasına dikkat ederim.” görüşüne ($\bar{X}=4,16$) ortalamayla “Katılıyorum” demişlerdir. Bu ortalamalar öğretmenlerin öğrencilerini oldukça iyi tanıdıklarının bir göstergesidir.

Öğretmenler ($\bar{X}=3,61$) MEB’in belirlediği 100 temel eseri beğendiklerini ve bu eserlerden derslerinde yararlandıklarını ($\bar{X}=3,76$) ortalamalar ile “Katılıyorum” düzeyinde ifade etmişlerdir.

($\bar{X}=3,85$) ortalamayla öğretmenler çocuk edebiyatı sahasında yeni çıkan ürünleri takip ettikleri ve ($\bar{X}=3,72$) ortalamayla öğretmenler öğrencilerine daha çok yabancı yazarlara ait çocuk edebiyatı ürünleri okutma görüşüne “Katılıyorum” demişlerdir.

Öğretmenler, MEB’in belirlediği 100 temel eseri seçerken, yayınevinde belli bir tercihlerinin olduğunu ($\bar{X}=3,07$) ortalamayla ve bu eserleri satın alırken düşük fiyatta olanını tercih ettiklerini de ($\bar{X}=3,24$) ortalamayla “Katılmıyorum” düzeyinde ifade etmişlerdir. Bu ifadeler bağımsız değişkenlerde sorulan ürün seçimi ile ilgili soruda yer alan öğretmenlerin ürün seçerken yayınevlerine %1,8 gibi çok küçük bir oranda dikkat ettikleri bulgusunu desteklemektedir.

Öğretmenler, “Çocuk edebiyatı ürünlerini öğrencilerim için gerekli buluyorum.” maddesine ($\bar{X}=4,15$) ortalamayla “Katılıyorum” düzeyinde; “Çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerimin okuma alışkanlıklarını olumlu etkilediğini düşünüyorum.” maddesine ($\bar{X}=4,54$) ortalamayla “Tamamen Katılıyorum” düzeyinde; “Çocuk edebiyatı eğitim-öğretimde önemli bir yere sahiptir” maddesine de ($\bar{X}=4,35$) ortalamayla “Tamamen Katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu sonuçlar öğretmenlerin çocuk edebiyatının öneminin farkında olduklarını göstermektedir.

Öğretmenler, “Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce imla, noktalama, v.b. konularında kontrol eder, yanlışlıkları düzeltirim.” görüşü için

($\bar{X}=3,58$) ortalamayla, “Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce içerik bakımından kontrol ederim.” görüşü için de ($\bar{X}=4,00$) oranında “Katılıyorum” demişlerdir. Bu sonuçlar, bağımsız değişkenlerde yer alan, öğretmenlerin %50,9 oranında ürünün içeriğine dikkat ettikleri bulgusuyla örtüşmektedir.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Yukarıdaki yer alan bulgular incelendiğinde, Tablo 3’teki açık uçlu sorulara verilen cevaplarla öğretmenlerin verdikleri diğer cevapların çeliştiği görülmektedir. Örneğin öğretmenler, madde 3’te “Ders yılı başında dönem içerisinde okutacağım çocuk edebiyatı ürünlerini tespit ederim”, madde 7’de “Çocuk edebiyatı ürünlerini ben seçerim”, madde 12’de “Öğrencilerime kitaptaki okuma parçalarının dışında farklı çocuk edebiyatı ürünlerinden örnek parçalar getiririm”, madde 14’te “Öğrencilerime kazandırmak istediğim davranış ve değerlerle ilgili çocuk edebiyatı örnekleri biliyorum”, madde 19’da “Çocuk edebiyatı sahasında yeni çıkan ürünleri takip ederim” madde 27’de “Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce imla, noktalama, v.s. konularında kontrol eder, yanlışlıkları düzeltirim”, madde 28’de “Öğrencilerime okuttuğum kitapları onlara vermeden önce içeriğini kontrol ederim” görüşlerine “Katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Buna rağmen öğrencilerin okuyacağı kitapları dil, imla ve içerik yönünden kontrol eden, yeni yayınları takip eden, sene başında bir okuma listesi hazırlayan, farklı çocuk edebiyatı ürünlerinden örnekler getiren öğretmenlerin sıklıkla yazar adı olarak Ömer Seyfettin ve Kemalettin Tuğcu’yu belirttikleri ve eser adı olarak da sıklıkla Kaşığı’yı belirtmeleri, hatta 29 öğretmenin bu soruya cevap vermeyip boş bırakması, 5 öğretmenin “Son bir yılda bu tarzda eser okumadım” ifadeleri, bu çelişkiyi gözler önüne sermektedir.

Bu verilerden hareketle, öğretmenlerimizin çocuk edebiyatının eğitim öğretimdeki yerine ve önemine inanmalarına rağmen bu konuda ilgilerinin istenen düzeyde olmadığı ve günümüz çağdaş çocuk edebiyatını takip etmedikleri söylenebilir. Oysaki “Çocukluk değişmektedir, kuşaklar arasındaki fark daha kısa zaman dilimleri içerisinde ortaya çıkmaktadır” Bu sebeple öğretmenlerin günümüz çocuk gerçekliğinden

hareket eden eserleri takip edip sınıfa getirmeleri ve öğrencilerine tavsiye etmeleri gerekmektedir (Şirin, 2006, 76).

Hayatın ve kişilik gelişiminin başında olan çocuklar, çocuk edebiyatı ile zamanında buluşamazlarsa hem bilişsel, duyuşsal, kişilik ve toplumsal gelişimleri hem de akademik başarıları açısından olumsuz etkileneceklerdir. Yine bu buluşma geciktiği takdirde en kolay ve en zevkli bir ders olması gereken Türkçe dersi, zor ve sıkıcı bir derse dönüşecek ve “çocuk edebiyatı kültürü çocuk merkezli eğitim sistemi içinde Türkçe öğretimine paralel gelişmiş bir programa dönüştürülmedikçe, edebiyat öğretiminde de başarıya ulaşamayacaktır” (Şirin, 2006). Okuma alışkanlığı kazanmamış ve dolayısıyla algılama, kavrama ve anlama gücü gelişmemiş öğrencilerin sadece Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde değil diğer derslerde de başarısız olacağı bilinmektedir. Bu sebeple çocukları, çocuk edebiyatı ile buluşturacak en önemli vasıta olan öğretmenlerimizin, öncelikle öğretmenlik eğitimi sırasında çocuk edebiyatı ile ilgili gerekli donanımına sahip kılınması, öğretmenlik yıllarında da bu alana ilişkin okuma, araştırma ve heyecanını canlı tutması; yeni yayınları takip etme, çocuklara tavsiye edilecek kitapları belirleme, sınıf kitaplığına kitap seçme, kazandırılması gereken değerlerle ilgili örnek kitaplar belirleme gibi konularda duyarlı ve özverili olması gerekmektedir.

Çocuk edebiyatının önemi konusunda hemfikir olan öğretmen ve araştırmacılar, nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuklarımızın buluşturulmadığından şikâyetçidirler. O halde yukarıdaki anketin sonuçlarından da hareket edilerek öncelikle yaşı, çalışma yılı ve bölgesi ne olursa olsun özellikle sınıf öğretmenlerine çocuk edebiyatı konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir. Elbette ki her şehir, ilçe ve de köyde bir sempozyum, bir imza günü düzenlemek güzel bir hayal. Fakat en azından çocuk edebiyatı yazarlarımız geleceğin öğretmenlerinin yetiştiği üniversiteler ve kendi okulları ile yüz yüze karşılaşacakları ilköğretim okulları tarafından düzenlenecek imza günlerine katılarak çocuk edebiyatı etrafında bir ilgi uyandırma, çocukların yazarın kendisiyle tanışma heyecanını duyarak okumaya ve kitaba karşı daha ilgili olabilmesine imkân sağlayabilirler. Öğretmenlere, çocuk edebiyatı sempozyumlarına katılımları için dinleyici ücreti almamak gibi çeşitli kolaylıklar sağlanabilir. Bu tür sempozyumlara, okullardan sempozyum dönüşü diğer öğretmenlere seminer vermek üzere görevlendirilen öğretmenler gönderilebilir. Yine yayınevleri tarafından öğretmenlere

yeni çıkan çocuk edebiyatı ürünlerini tanıtan broşürler, kitaplar gönderilebilir. Diğer taraftan eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı derslerinin daha nitelikli işlenmesi için gerekli düzenlemeler de yapılmalıdır. Çocuk edebiyatı dersinin kuramsal boyutta kalmayıp uygulamalı hale getirilmesi ve çocuk edebiyatını diğer derslerle ilişkilendirmeye dair örnek uygulamaları içermesi bu anlamda önemlidir. Ayrıca araştırmacılar piyasadaki çocuk edebiyatı ürünlerini incelemeli ve bu ürünlerdeki eksikleri, hataları, olumlu ve olumsuz yönleri bilimsel ölçütlerle belirleyerek hem yazarlara hem öğretmenlere yardımcı olmalıdırlar. “Öğretmenler, ders yılı başında yıllık planlarını yaparken kullanacakları okuma parçalarını yaş grupları, okuma ve anlama düzeylerini dikkate alarak sıralamalı, metin seçiminden başlamak üzere bunların sınıf içerisinde uygulanma ve değerlendirme aşamasına kadar geçen bütün süreci çok iyi planlamalıdır” (Yalçın-Aytaş, 2003). Böylece çocuk edebiyatı ürünlerinden etkin bir şekilde yararlanmak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Çıkla, S. (2005). Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler, *Hece Dergisi*. 104-105 (9), s. 89-107.
- Demircan, C. (2006). Tübitak Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), s. 12-27.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi, s.2-6.
- Sever, S. (2004). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık, s.9.
- Şirin, M. R. (2006). *Dersimiz Çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık, s. 76,166.
- Öçalan, M. (2006). Çocuk Algılamasında İmgelerin Önemi, Eğitimbilimsel Açıdan Çocuk Edebiyatında İmge Kullanımı. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, <http://www.turkoloji.cukurova.edu.tr/>. 01.04.2008 tarihinde ulaşılmıştır.
- Yalçın, A.& Aytaş, G. (2003). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 36,37.